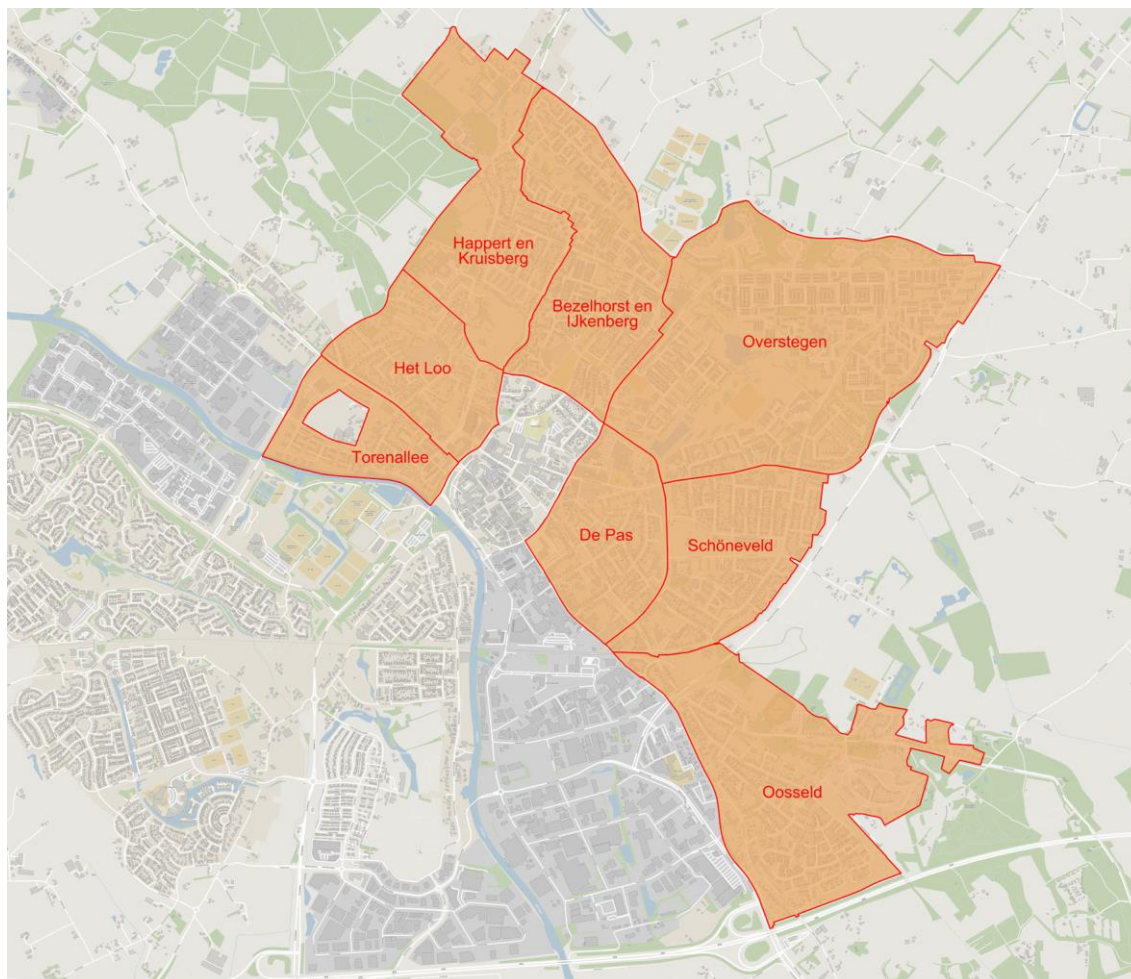

Bouwgeschiedenis en ruimtelijke structuur Doetinchem Oost

Binnen het bestemmingsplan Doetinchem Oost vallen de wijken Happert en Kruisberg, Bezelhorst en IJkenberg, Het Loo, Overstegen, Schöneveld, De Pas, Torenallee en Oosseld.

6.1 Happert en Kruisberg

De wijk valt uiteen in een aantal deelgebieden:

- De Kruisberg
- De Happert – ziekenhuis en omgeving
- De Happert – Leerinkstraat

De Kruisberg

De buurt De Kruisberg heeft een lange historie. Tot de Tachtigjarige Oorlog was in dit gebied het klooster Sion gevestigd. Door de oorlog is deze verdwenen. In de 19e eeuw is de bebouwing van De Kruisberg ontstaan. Eerst als een bewoond landhuis. In 1863 werd het verkocht aan het Rijk en is er een gevangenis gekomen. Rondom de

gevangenis zijn in de loop van de tijd woningen ontstaan voor de medewerkers van de gevangenis. Dit zijn de woningbouwclusters aan de Zandstraat en de Klootsemastraat, maar ook aan de twee-onder-een-kapwoningen aan de Kruisbergseweg. Verder is er sprake van lintbebouwing in het gebied, met wat menging van functies. Zo is er een horeca-gelegenheid gevestigd aan de Kruisbergseweg en een Huis van Bewaring aan de Klootsemastraat/Hogenslagweg. Ook is in het gebied een deel van het bosgebied van De Kruisberg gelegen.

Naar het zuiden toe, richting het ziekenhuis, is langs de Berglaan en Kruisbergseweg sprake van historische lintbebouwing. Daarachter, richting de 2e Loolaan, is een met bomen omzoomd open gebied gelegen, met onder andere wat volkstuinen.

De Happert – ziekenhuis en omgeving

Het grootste deel van het gebied tussen de Kelderlaan, de Kruisbergseweg, de Groenestraat en de 2e Loolaan is het Slingeland Ziekenhuis gevestigd. Dit is een regionaal ziekenhuis. Het ziekenhuis is hier sinds 1965 gevestigd.

Aan de Edo Bergsmastraat en daarbij gelegen deel van de Kruisbergseweg en Groeneweg staan een aantal vrijstaande woningen, grotendeels ontstaan in de jaren 50 en 60 van de vorige eeuw.

De Happert – Leerinkstraat

Dit gebied is omsloten door de Haareweg en de Kruisbergseweg. Aan deze twee wegen is deels sprake van historische lintbebouwing. Deze is later verder verdicht met woningbouw. Aan de Haareweg is sprake van enige functiemening. Ten noorden van de Leerinkstraat is het gebied voornamelijk bebouwd met woningen. Het is een woonwijk uit de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw. Aan het Van Gorkomhof is een basisschool (OBS Hagen) gelegen. De buurt kenmerkt zich door een complexmatige opzet met rijtjes eengezinswoningen aan evenwijdige woonstraten. Aan de zuidzijde van de Leerinkstraat staan zes middelhoge flatgebouwen.

Ten zuiden van de flatgebouwen is in de jaren 90 een langgerekt appartementencomplex gerealiseerd aan de Mullerstraat, met aan de uiteinden twee woongebouwen in een compactere vorm.

In het zuidelijke deel kenmerkt zich door villa "Ruimzicht". Ruimzicht was, voordat het huidige hoofgebouw in 1853 werd gebouwd een boerenlandhuis met drie hectare land. In de 'achtertuin' van de villa werd in de jaren 60 van de vorige eeuw het schoolgebouw van de gemeentelijke scholengemeenschap G.S.G.D. gebouwd. Villa "Ruimzicht" is in het begin van de 21e eeuw volledig gerenoveerd en verbouwd tot hotel/restaurant. De voormalige G.S.G.D. is nu het Rietveld Lyceum.

6.2 Bezelhorst en IJkenberg

Bezelhorst

Met de aanleg van de wijk Bezelhorst is gestart in de 70-er jaren en voltooid in de loop van de 90-er jaren van de vorige eeuw. De wijk ligt aan de noordrand van de strook oude rivierduinen langs de Oude IJssel. De lengterichting van deze strook (zuidoost-noordwest) is goed afleesbaar.

Centraal in het noordwestelijk deel van de wijk ligt een relatief hoog gelegen essencomplex, die duidelijk herkenbaar is en deels onbebouwd is gelaten. Ook de voormalige landelijke ontsluitingsweg die over deze rug loopt, de Koolweg, is gehandhaafd. Hetzelfde geldt voor de daaraan liggende oorspronkelijke bebouwing. Het open gebied heeft de functie van wijkpark gekregen en wordt doorsneden door wandel- en fietspaden.

Het noordwestelijke deelgebied bestaat voor het grootste deel uit dubbele woningen (twee-onder-één kap) en (luxe) geschakelde of vrijstaande woningen. Het zuidoostelijke deel van Bezelhorst vertoont een minder samenhangend patroon. Het gebied bestaat geheel uit woonblokken met rijenwoningen.

IJkenberg

De wijk IJkenberg behoort tot de oudste aaneengesloten uitbreidingen van de stad buiten het centrum. Het gebied is gebouwd op een relatief hoog gelegen terrein dat deel uitmaakt van de oude rivierduinen langs de Oude IJssel. Vóór 1925 was het gebied tussen de IJkenbergerweg en de Nieuweweg en het gebied rondom de Celebesstraat en het Javaplein (de Indische buurt) reeds bebouwd. Verder stond er enige lintbebouwing langs de Haareweg. De bouwstijl van de Indische buurt is geïnspireerd op de Amsterdamse School en de bebouwing vertoonde in het verleden een grote ruimtelijke en architectonische eenheid. In de afgelopen decennia zijn de meeste woningen gerenoveerd en uitgebreid. Hierdoor is de oorspronkelijke ruimtelijke eenheid grotendeels verloren gegaan. Het grootste deel van deze woningen is van het type "twee onder een kap"

De straten tussen de Nieuweweg en de Rozengaardseweg zijn bebouwd tussen 1930 en 1960. Hier staan traditionele rijenwoningen met vrij grote achtertuinen. Naast de IJkenbergerweg ligt een park en de Joodse begraafplaats.

Vanaf de 70-er jaren van de vorige eeuw is de wijk verder verdicht. Met name het gebied ten westen van de Joodse Begraafplaats is volgebouwd geraakt. Langs de Borneostraat en de Delistraat is gebouwd en de open plekken in de bebouwing langs de Haareweg zijn opgevuld. Verder zijn ook langs de westzijde van de Nieuweweg woningen gebouwd. De meest recente bebouwing bestaat uit het boogvormige appartementengebouw voor senioren "Insulinde" dat aan de Atjehstraat gebouwd is.

6.3 Het Loo

Het plangebied ligt in een, relatief hoog gelegen, gebied ten noordwesten van het stadscentrum. In de 19e eeuw maakte het deel uit van een vrij open gebied met daarin slechts een aantal kleinschalige tuinderijen en een aantal verspreide burgerwoningen. Er waren op dat moment reeds een aantal ruimtelijke elementen aanwezig die ook nu nog van invloed zijn op het karakter en de sfeer van het plangebied, te weten het Landgoed Hagen en de bijbehorende Havezathe, het protestante kerkhof aan de Loolaan en de Villa Ruimzicht met de bijbehorende tuin.

Het plangebied werd tot in de 60-er jaren van de vorige eeuw gekenmerkt door een open bebouwingsbeeld. De woningbouw in de 2e helft van de 19e eeuw en de 1e helft van de 20e eeuw had voornamelijk plaatsgevonden langs de Keppelseweg, de Loolaan, de Hofstraat en de Ds. Van Dijkweg. De tussenliggende terreinen waren toen nog grotendeels in agrarisch gebruik.

Tot in de jaren '30 van de vorige eeuw werd de Achterhoek doorsneden door een aantal interlokale tramwegen. Doetinchem vormde daarvan een belangrijk knooppunt en was tevens de zetel van de belangrijkste regionale tramwegmaatschappij, de Gelderse Tramwegen. Op de locatie van het huidige Erdbrinkplein en de Connexion garage lagen tot in de jaren '60 van de vorige eeuw nog remises van deze tramwegmaatschappij. De emplacementen en de remises namen in de eerste helft van de vorige eeuw een langgerekte zone in beslag langs de westrand van de historische binnenstad. Deze zone strekte zich uit van de Frielingstraat in het noorden tot de oevers van de Oude IJssel in het zuiden.

Functioneel gezien valt het plangebied momenteel in twee delen uiteen. Het gebied ten oosten van de Loolaan grenst aan de binnenstad. Zoals boven aangegeven had dit gebied reeds in het begin van de vorige eeuw een belangrijke functie als vervoersknooppunt, een functie die het gebied tot nu toe heeft behouden. Verder biedt het gebied naast wonen plaats aan kantoren, bedrijven, een bioscoop, winkels en andere stedelijke voorzieningen.

Het gebied ten westen van de Loolaan heeft voornamelijk een woonfunctie. Winkels en andere voorzieningen ontbreken. Het beeld in dit deel van de wijk wordt overheerst door vrijstaande woningen en twee woningen onder één kap. Het grootste deel van de woningen in dit gebied is vrij jong en is gebouwd in de afgelopen 50 jaar. Het gebied vertoont een vrij open en groen (bebouwings-)beeld.

Het gebied ten noorden van de Keppelseweg is pas in de 80-er en 90-er jaren van de vorige eeuw volledig volgebouwd. Hier zijn langs lanen als de Koninginnelaan en de Hietlandlaan vooral woningen gebouwd in het duurdere marktsegment.

6.4 Overstegen

De wijk Overstegen is de eerste grote uitbreiding van Doetinchem als antwoord op de naoorlogse woningnood. De wijk Overstegen is als gevolg van de ontwikkeling een en typische woonwijk uit de zestiger en zeventiger jaren van de vorige eeuw. Overstegen betekende een stedenbouwkundige revolutie, vanwege de planmatige aanpak. De Muziekbuurten en de Schrijvers- en dichtersbuurt waren medio jaren '60 grotendeels gebouwd. Met de bouw van het overige deel van Overstegen werd gestart in 1967. De opzet van de wijk was ruim en groen, als reactie op de bouw uit de jaren '30. Het licht glooiende landschap werd niet geëgaliseerd maar de stedenbouw volgde deze structuur. Er is veel laagbouw in de vorm van (premie- en vrije sector) rijenwoningen langs rechte –haaks op elkaar staande– straten. Langs de randen van de wijk komt tevens hoogbouw voor. Het aanvankelijke hoogbouwpercentage is tijdens de realisering flink teruggebracht.

De wijk heeft een open karakter met veel groen en een volwaardige winkelcentrum. Vanuit stedenbouwkundig opzicht is de tijdgeest van de ontwikkeling af te lezen. De eerste bouw golf van Overstegen kwam mede tot stand door de extra contingenten van het Rijk om de woningnood te lenigen. Daarmee zijn het zogenaamde platte–dakendorp en de flats aan de Caenstraat gebouwd. Nadat de woningnood was weggeëbd werd de inrichting speelser gebouwd (voorbeeld de Uitvindersbuurt).

De buurt Wonninkhage (1960) aan de noordzijde van Overstegen wordt begrensd door de Bevrijdingsstraat, Anne Frankstraat, De Gaarde en de Rozengaardseweg en vormt feitelijk in zijn geheel een groene stadsrand van de wijk Overstegen en een harmonieuze overgang naar het aangrenzende, natuurlijke buitengebied. De buurt kenmerkt zich door een zeer ruime, groene opzet bestaande uit een afwisseling van bos, grasweides en water. Hierbinnen zijn aan erven geclusterde groepjes vrijgelegen woningen gerangschikt. Van bijzondere meerwaarde is dat de gehele noordrand van de buurt bestaat uit oud bos, dat via diverse wandelpaden toegang biedt tot het landschappelijk fraaie buitengebied van de Gaarde en de hieraan grenzende Grote beek.

6.5 Schöneveld

Schöneveld is een naoorlogse wijk met hoofdzakelijk laagbouw woningen dichtbij het centrum en kent qua bebouwing geen specifieke wijkdelen. De eerste woningen in de wijk Schöneveld zijn gebouwd begin jaren '50 als gevolg van de naoorlogse behoefte aan meer gezinswoningen. De Van Hogendorpstraat splitst de wijk in een gedeelte van met name koopwoningen (Schöneveld Zuid) en een gedeelte sociale huurwoningen (Schöneveld Noord). Het woonzorgcentrum Schavenweide vervult een multifunctionele rol en is centraal in de wijk gesitueerd.

Bij de stedenbouwkundige opzet van Schöneveld werd de keuze gemaakt om de woonwijken achter de bebouwing langs de uitvalswegen te bouwen. Voor Schöneveld betreft het de lintbebouwing van de Holterweg en de Varsseveldseweg. Bij de planning van de wijk was de Zuivelweg als een randweg voorzien. Die functie heeft het niet gekregen. De voormalige spoorlijn naar Ruurlo, nu fietspad, is een harde scheiding tussen stad en buitengebied. Een deel van de Van Limburg Stirumlaan is aangelegd op een landweg langs de kwekerij (nu tuincentrum).

In de jaren '70 zijn de woningen aan de Schimmelpennincklaan e.o. gebouwd, medio jaren '80 de woningen aan de Willem Dreeslaan en in 1997 de inbreiding van het Den Uylplein.

6.6 De Pas

Vanaf ongeveer het jaar 1300 behoorde het Paskwartier tot het een rechtsgebied van Stad-Doetinchem, het zogenaamde Schependom waar de oorspronkelijke "vrijheden van Stad-Doetinchem" (binnen de wallen) ook golden. In 1920 werden Stad- en Ambt-Doetinchem samengevoegd. Door deze samenvoeging versnelde de ontwikkeling van Doetinchem en konden de uitbreidingen van het stadsplan, om de bevolkingsgroei op te vangen, op een meer systematische wijze worden ontwikkeld dan voorheen. Het is dan ook in de periode na de eerste wereldoorlog dat de centrumfunctie van Doetinchem tot stand kwam, met name met betrekking tot de industriële werkgelegenheid en de positie van de veemarkt. De opkomst van een welvarende middenklasse zorgde voor de bouw van aantrekkelijke landhuisjes rond het Paskwartier.

In het plangebied zijn nog een aantal historische gegevens aanwezig. Op de hoek van de Doctor Huber Noodtstraat en de J.F. Kennedylaan bevindt zich de oude, buiten gebruik gestelde, begraafplaats van Ambt-Doetinchem. De naast deze begraafplaats gelegen villa Het Veldhoen is gebouwd net na 1920 als ambtswoning van de nieuwe burgemeester van de toen net tot stand gekomen eenheid Stad- en Ambt-Doetinchem. De locatie is symbolisch, namelijk op de grens van beide onderdelen. De veemarkt is ook al een historisch gegeven. Deze is al sinds 1881 op de huidige locatie aanwezig (net buiten de oude binnenstad) en was in 1931 zelfs de grootste veemarkt van Gelderland. Als laatste valt te noemen de Rooms-Katholieke Paskerk. De door ruimtenood geplaagde Rooms-Katholieke parochie kreeg in 1931 van de bisschop toestemming voor de bouw van een kerk en een zusterhuis. De kerk, geheel in baksteen uitgevoerd in neo-romaanse stijl, beheerst nog steeds het stadsbeeld vanuit het oosten en zeker het beeld van de Pas.

In de vijftiger jaren van de vorige eeuw werd een nieuwe ontwikkeling in gang gezet. De historische binnenstad bood tot die tijd veelal voldoende ruimte voor alle functies die in een hoofdcentrum een plaats moeten kunnen krijgen. Met name het voorziene ruimtebeslag van een aantal, toen nog niet aanwezige, voorzieningen (raadhuis,

cultureel centrum, grotere supermarkten) was zo groot, dat die voorzieningen géén plaats meer konden krijgen in de binnenstad.

Het Paskwartier valt uiteen in een overwegende woonbebouwing, een centrumfunctie en functies in grotere eenheden. Dit onderscheid komt in feite al tot uitdrukking in het straatbeeld. Langs de Terborgseweg, de Raadhuisstraat en de Houtkampstraat/Veemarkt hebben zich, in samenhang met een verdichting van het voorzieningenapparaat, gesloten straatwanden ontwikkeld.

Het eigenlijke woongebied wordt nagenoeg geheel gekenmerkt door een overwegende open vorm van bebouwing, met twee-onder-één-kap en dicht bij elkaar gesitueerde vrijstaande woningen. De door de voorgevels van deze bebouwing gevormde straatwandlijn is te herkennen, maar kent veel variatie qua verschijningsvorm. In deze straatwanden zijn wel een aantal grootschalige objecten te vinden, welke een afwijkend gevelbeeld hebben, zoals het gemeentekantoor aan de Louise de Colignystraat. Aan de J.F. Kennedylaan bevindt zich een tweetal begraafplaatsen. De oude begraafplaats van Ambt-Doetinchem, nu begraafplaats Varsseveldseweg genaamd, is een historisch waardevol element met een groen karakter. De tweede (ommuurde) begraafplaats, nabij het station wordt nagenoeg geheel in beslag genomen door grafzerken en een minimum aan groenelementen.

6.7 Torenallee

De wijk Torenallee kan worden onderverdeeld in het gebied ten oosten en ten westen van de IJsselstraat.

Ten oosten van de IJsselstraat

Het oudere deel van de wijk Torenallee wordt in het westen begrensd door de IJsselstraat, in het noorden door de Keppelseweg, in het oosten door de Tramstraat en in het zuiden door de Oude IJssel. In het begin van de vorige eeuw bestond de bebouwing van dit gebied uit een aantal statige herenhuizen aan de Keppelseweg. Ten oosten van de Tramstraat lagen een emplacement en remises van de Gelderse Tramwegen, een houtzagerij en de gemeentelijke gasfabriek. Op de plaats van deze gasfabriek ligt momenteel het noordelijke bruggenhoofd van de Europabrug en de aansluiting van de Gaswal op de Europaweg.

In de jaren '30 van de vorige eeuw begon men met de bebouwing van de IJsselstraat, het westelijke en het middendeel van de Torenallee, het Jaagpad, de Peppelenlaan en de Lindenlaan. Deze bebouwing bestond – en bestaat nog – uit relatief kleine vrijstaande woningen en twee-onder-één-kap woningen. Nagenoeg alle woningen zijn voorzien van een kap. Het resultaat is een vrij extensief bebouwd woongebied.

De introductie van het aardgas in het begin van de jaren '60 van de vorige eeuw maakte de gasfabriek overbodig. Deze kon in de daarop volgende periode worden afgebroken waardoor ruimte ontstond voor de aanleg van de Europaweg en de Europabrug. Inmiddels waren ook het trambedrijf en de houtzagerij (later houthandel) verdwenen. Het vrijkomende – optimaal ontsloten – terrein dichtbij het centrum leende zich uitstekend voor een functie als gemengd woonwerkgebied. Het gebied is dan ook vanaf de jaren '70 van de vorige eeuw opnieuw bebouwd geraakt. De woon- en kantoorcomplexen sluiten goed aan bij de dichte bebouwing langs de overige wegen rondom het centrum van de stad.

Ten westen van de IJsselstraat

Het gehele gebied ten westen van de IJsselstraat had tot in de jaren '50 van de vorige eeuw nog een agrarisch karakter. Er lag een aantal verspreide woningen en een volkstuincomplex. De industriële ontwikkeling van dit deel van het plangebied kwam op gang door vestiging van de timmerfabriek van Nemaho in de jaren '40 en de vestiging van de fabriek van Philips aan de IJsselstraat in de jaren '50. Later vestigden zich nog een aantal kleinere bedrijven aan het Zaagmolenpad. De fabriek van Philips (later Saronix) is inmiddels afgebroken. De schoorsteen en het ketelhuis van de fabriek zijn behouden en hebben sinds 2006 de status van gemeentelijk monument omdat beide bouwwerken een karakteristiek overblijfsel zijn van het industriële verleden van de stad.

Het plangebied ten westen van de IJsselstraat kreeg in 1961 de bestemming industrieterrein. De industriële ontwikkeling concentreerde zich in de daarop volgende decennia in het gebied ten noorden en ten westen van de timmerfabriek Nemaho. Het gebied rondom de Heelweg en het gebied ten zuiden van het Zaagmolenpad is nooit volledig ontwikkeld als industrieterrein. Ten zuiden van het Zaagmolenpad is een woonbuurtje IJsseltuin tot ontwikkeling gebracht.

In 1995 zijn de Energieweg en de Energiebrug aangelegd. Op de hoek van deze weg en de Keppelseweg is het Metzo College gebouwd (VMBO-school in combinatie met een sporthal).

Ten zuiden van het Metzo College is de nieuwbouw van het Graafschap College gerealiseerd. Aan de Keppelseweg is ter hoogte van de IJsselstraat een grote Lidl-vestiging tot stand gekomen.

6.8 Oosseld

De wijk Oosseld was een naoorlogse wijk met laag- en middelhoogbouw, arbeiderswoningen en bejaardenwoningen. Oosseld is een wijk die bestaat uit vier verschillende buurten: de Bloemenbuurt, de Bomenbuurt, de Vijverberg en De Wrange (buitengebied). De bekendste hiervan is Oud-Oosseld, beter bekend als de Bloemenbuurt. In 2006 is begonnen met het opknappen van de verouderde delen van Oud-Oosseld. Sommige flats en woningen werden gesloopt en er zijn nieuwe

woningen teruggebouwd. In dit deel van de wijk is ook de openbare ruimte opnieuw ingericht. In 2010 was de renovatie zo goed als gereed. Er ligt echter nog een flink aantal kavels braak. Vroeger was dit gedeelte van Oosseld een echte volksbuurt. Door de renovatie is dit tegenwoordig een stuk minder. Oosseld is over het geheel genomen een groene wijk. Vooral aan de oostzijde met een groen oostelijk deel.

De Denneweg is de scheiding tussen de Bloemenbuurt en de Bomenbuurt. In de Bomenbuurt staan veelal duurere koopwoningen. Kloppend hart en centrum van heel Oosseld is het multifunctioneel centrum De Zonneboom en winkelcentrum de Zonnehof aan de Denneweg. In de Zonneboom zit onder andere de basisschool, kinderopvang en een sporthal.